

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ**

ΣΕ Β΄ ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια, την ....., με την εξής σύνθεση: Μαρία Βλαχάκη, Προεδρεύουσα Αντιπρόεδρος, Αγγελική Μαυρουδή, Ασημίνα Σαντοριναίου, Αντιπρόεδροι, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Κωνσταντίνα Σταμούλη, Ιωάννα Ρούλια, Άννα Παπαπαναγιώτου, Ευαγγελία Πασπάτη, Σύμβουλοι, εκτός από τις Δέσποινα Καββαδία-Κωνσταντάρα, Αργυρώ Μαυρομμάτη και Ευαγγελία Σεραφή, Συμβούλους, που είχαν κώλυμα. Από τους ανωτέρω οι Σύμβουλοι Άννα Παπαπαναγιώτου και Ευαγγελία Πασπάτη μετείχαν ως αναπληρωματικά μέλη. Γραμματέας ο Γεώργιος Καρασαββίδης.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένου του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Σταματίου Πουλή.

Για να δικάσει την από 15 Ιανουαρίου 2022 (ΑΒΔ .../17.1.2022) αίτηση της ομόρρυθμης εταιρείας με την επωνυμία «.....», που εδρεύει στον ..... και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία παραστάθηκε διά δηλώσεως του άρθρου 231 του ν. 4700/2020 του πληρεξούσιου δικηγόρου της Κωνσταντίνου Βασιλούδη (ΑΜ/ΔΣΘ .....),

κατά α) του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά της Νομικής Συμβούλου του Κράτους Ελένης Λευθεριώτου και β) του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ο οποίος παραστάθηκε διά της ως άνω Νομικής Συμβούλου του Κράτους.

Με την αίτηση αυτή ζητείται η αναίρεση της 1662/2021 οριστικής απόφασης του Εβδόμου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Την εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου και του ως άνω Υπουργείου, η οποία ζήτησε την απόρριψη της αίτησης.

Τον Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε προφορικά την από 1.11.2023 έγγραφη γνώμη του και πρότεινε την απόρριψη της αίτησης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο, με την παρουσία της Γραμματέως Σταυρούλας Τσάλα, συνήλθε στις ..... σε τηλεδιάσκεψη, με τη χρήση της επίσημης κρατικής πλατφόρμας e-Presence.gov.gr, σύμφωνα με το άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020, με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τη Θεολογία Γναρδέλλη, Σύμβουλο, που απουσίαζε λόγω κωλύματος (άρθρο 293 παρ. 3 εδ. α' του ν. 4700/2020) και την Άννα Παπαπαναγιώτου, Σύμβουλο, που συμμετείχε ως αναπληρωματικό μέλος (άρθρο 3 παρ. 4 της ...../2025 απόφ. τροποποίησης του Κανονισμού Λειτουργίας του ΕλΣυν).

**Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Αγγελικής Πανουτσακοπούλου και
Αφού σκέφθηκε κατά τον νόμο
Αποφάσισε τα εξής:**

1. Με την ένδικη αίτηση, όπως οι λόγοι της αναπτύσσονται με το νομίμως κατατεθέν την ..... υπόμνημα, ζητείται η αναίρεση της 1662/2021 οριστικής απόφασης του Εβδόμου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία έγινε εν μέρει δεκτή η από 22.7.2016 (Α.Β.Δ. ..../22.7.2016) έφεση της ήδη αναιρεσείουσας κατά της ...../27.4.2016 πράξης του Προϊσταμένου της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠΑΑΤ), περί καταλογισμού σε βάρος της του ποσού των 476.718,43 ευρώ και περιορίστηκε το εν λόγω ποσό σε 238.359,215 ευρώ, κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας. Το αρχικό ποσό του καταλογισμού φερόταν να έχει καταβληθεί σε αυτή αχρεωστήτως, στο πλαίσιο χρηματοδότησης του επενδυτικού σχεδίου της με τίτλο «Ίδρυση Μονάδας παραγωγής γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων» (κωδικός Ο.Π.Σ. ....), που εντάχθηκε στο Μέτρο 2.1 του Επιχειρησιακού Προγράμματος (Ε.Π.) «Αγροτική Ανάπτυξη (Α.Α.)-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου (Α.Υ.) 2000-2006».

2. Η ένδικη αίτηση απαραδέκτως στρέφεται κατά του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ο οποίος δεν νομιμοποιείται παθητικώς στην παρούσα δίκη, καθόσον, σύμφωνα με τα άρθρα 30 παρ. 1 του ν. 4700/2020 «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο (...)» (Α' 127) και 1 παρ. 1 του κ.δ/τος της 26ης Ιουνίου/10 Ιουλίου 1944 «Περί κώδικος των νόμων περί δικών του Δημοσίου» (Α'139), διάδικος στη δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι το Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο εκπροσωπείται από τον Υπουργό Οικονομικών (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1300/2020 σκ. 2, 1857/2019 σκ. 1).

3. Κατά τα λοιπά, η αίτηση αυτή, για την άσκηση της οποίας καταβλήθηκε το παράβολο που προβλέπεται από το άρθρο 309 παρ. 1 περ. γ του ν. 4700/2020 (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό πληρωμής .....), ασκήθηκε νομότυπα και εμπρόθεσμα και, ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή και να εξεταστεί, περαιτέρω, ως προς τη βασιμότητα των προβαλλόμενων με αυτή λόγων.

4. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του, το δικάσαν Τμήμα δέχθηκε, κατά την ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, τα πραγματικά περιστατικά που αναφέρονται στις επόμενες σκέψεις 5 έως 12.

5. Με την ...../18.5.2007 απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων αποφασίστηκε η ένταξη του επενδυτικού σχεδίου «ΙΔΡΥΣΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ», με φορέα υλοποίησης την αναιρεσείουσα εταιρεία, στο Μέτρο 2.1. του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου», και η καταβολή ενίσχυσης σε ποσοστό 50% του συνολικού επιλέξιμου προϋπολογισμού (1.000.000,00 ευρώ), με συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.-Π.) σε ποσοστό 70% και από εθνικούς πόρους σε ποσοστό 30%, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

6. Το επενδυτικό σχέδιο περιλάμβανε ανέγερση κτηριακών εγκαταστάσεων συνολικού εμβαδού 1.122,33 τ.μ. εντός μισθωμένου οικοπέδου 6.175 τ.μ., εφοδιασμό με τον απαιτούμενο μηχανολογικό εξοπλισμό, εγκατάσταση χημείου, βυτίο μεταφοράς γάλακτος, καθώς και ανάπτυξη και πιστοποίηση ISO 9000 & HACCP. Ως ημερομηνία έναρξης εκτέλεσης αυτού ορίστηκε η 20.7.2006 και ως ημερομηνία ολοκλήρωσης, αρχικά, η 30.6.2008 και, μετά από τροποποίηση της απόφασης ένταξης, η 30.6.2009. Το εν λόγω επενδυτικό σχέδιο θεωρήθηκε ότι ολοκληρώθηκε κατά τον χρόνο έκδοσης της ...../23.4.2010 απόφασης έγκρισης καταβολής της Β' τελικής δόσης, η δε συνολικώς καταβληθείσα ενίσχυση ανήλθε τελικώς στο ποσό των 476.718,43 ευρώ.

7. Στις 18.12.2013 διενεργήθηκε επιτόπιος έλεγχος από την Επιτροπή Παρακολούθησης Επενδυτικών Σχεδίων του Μέρους 2.1 στις εγκαταστάσεις της αναιρεσείουσας, κατά τον οποίο, σύμφωνα με τη συνταχθείσα επί τόπου από 18.12.2013 έκθεση ελέγχου, διαπιστώθηκε ότι η επένδυση δεν λειτούργησε ποτέ και δεν απέκτησε την προβλεπόμενη από τη νομοθεσία άδεια λειτουργίας, ενώ οι κτηριακές της εγκαταστάσεις βρίσκονταν σε καλή κατάσταση.

8. Στη συνέχεια, συντάχθηκε η από 12.2.2014 έκθεση διοικητικού ελέγχου του Τμήματος Β' της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων του ΥΠΑΑΤ, σύμφωνα με την οποία η αναιρεσείουσα δεν ξεκίνησε την παραγωγική δραστηριότητα και λειτουργία της επιχείρησης για την οποία επιδοτήθηκε και, ως εκ τούτου, παραβίασε τους όρους υπαγωγής της στο πρόγραμμα, σύμφωνα με το άρθρο 32 παρ. 2 της Κ.Υ.Α. 450/2001, προτάθηκε δε η εφαρμογή των κυρώσεων της εν λόγω Κ.Υ.Α. Η ως άνω έκθεση έγινε δεκτή με το από 21.2.2014 πρακτικό της Πρωτοβάθμιας Γνωμοδοτικής Επιτροπής Επενδυτικών Σχεδίων και Αιτήσεων Ενίσχυσης Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών Προϊόντων, η οποία εισηγήθηκε την ανάκτηση του συνόλου της καταβληθείσας χρηματοδότησης στην αναιρεσείουσα.

9. Ακολούθως, η αναιρεσείουσα υπέβαλε το από 14.5.2014 (με αρ. πρωτ. ....../23.5.2014) υπόμνημα αντιρρήσεων της, με το οποίο αιτήθηκε τη διενέργεια επανελέγχου. Μεταξύ άλλων, προέβαλε ότι το επενδυτικό της σχέδιο αφορούσε στην ίδρυση μονάδας παραγωγής γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων, η οποία θα επεξεργαζόταν, ως μονάδα καθετοποιημένης παραγωγής, κατά αποκλειστικότητα την παραγόμενη ποσότητα γάλακτος από τη μονάδα εκτροφής αγελάδων γαλακτοπαραγωγής που διέθετε, η οποία όμως είχε μολυνθεί με φυματίωση και βρουκέλλωση, με συνέπεια να σφαγιαστεί το σύνολο των ζώων κατόπιν σχετικών αποφάσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης .....

10. Το Τμήμα Β΄ της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων του ΥΠΑΑΤ, μετά από την υποβολή διευκρινιστικών στοιχείων από την εταιρεία με την επωνυμία «ΜΕΒΓΑΛ Α.Ε.», συμπέρανε ότι οι ποσότητες με τις οποίες η αναιρεσείουσα προμήθευσε κατά το χρονικό διάστημα των ετών 2010-2014 την εν λόγω εταιρεία αντιπροσώπευαν κατ' ελάχιστο το 9% και κατά μέγιστο το 20% της ορισθείσας δυναμικότητας λειτουργίας της και, ως εκ τούτου, υπήρχε δυνατότητα παραγωγής γάλακτος, ήτοι α΄ ύλης, για την τροφοδοσία της χρηματοδοτηθείσας μονάδας. Περαιτέρω, κατά την υπηρεσία, η αναιρεσείουσα δεν είχε μεριμνήσει για την εξυγίανση της μονάδας της, διότι βάσει του ....../22/9/2014 εγγράφου της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Κεντρικής Μακεδονίας εξακολουθούσαν να υφίστανται προβλήματα βρουκέλλωσης και φυματίωσης στη μονάδα. Κατόπιν των ανωτέρω, η ως άνω Διεύθυνση εισηγήθηκε στις 9.8.2015 στην Πρωτοβάθμια Γνωμοδοτική Επιτροπή την απόρριψη των αντιρρήσεων της αναιρεσείουσας.

11. Στη συνέχεια διενεργήθηκε εκ νέου έλεγχος από την Επιτροπή Παρακολούθησης της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Μητροπολιτικής Ενότητας ..... στις εγκαταστάσεις της αναιρεσείουσας στις 24.9.2015 και συντάχθηκε σχετικά το από 4.11.2015 πρακτικό ελέγχου. Στο ως άνω πρακτικό διαπιστώθηκαν, μεταξύ άλλων, τα εξής: 1) Η μονάδα κατά τον χρόνο διενέργειας του ελέγχου κατείχε άδεια λειτουργίας, άδεια εγκατάστασης και έγκριση περιβαλλοντικών όρων, αλλά για τη λειτουργία της απαιτείτο και Κωδικός Αριθμός Κτηνιατρικής Έγκρισης, τον οποίο δεν κατείχε, ενώ δεν κατείχε ούτε πιστοποίηση κατά HACCP ή ISO. 2) Η επιχείρηση δεν είχε τεθεί ποτέ σε λειτουργία στο παρελθόν, ενώ, κατά δήλωση της αναιρεσείουσας, αυτή είχε πρόσφατα θέσει σε λειτουργία το τμήμα παστερίωσης γάλακτος και τη συσκευασία σε μεγάλους περιέκτες, για την πώληση σε αυτόματους πωλητές γάλακτος και προσκόμισε στην επιτροπή παραστατικά πώλησης του γάλακτος σε επιχειρήσεις για τον μήνα Σεπτέμβριο του έτους 2015. 3) Η αναιρεσείουσα δεν έχει προβεί σε προσλήψεις και λειτουργούσε με εργασία των ομόρρυθμων μελών της, αλλά σκόπευε να προβεί σε προσλήψεις με την αύξηση της παραγωγής έως το τέλος του χρόνου. 4) Από το σύνολο του επιδοτηθέντος μηχανολογικού εξοπλισμού εντοπίστηκαν 5 μηχανήματα μη συνδεδεμένα και διαπιστώθηκε ότι έλειπαν

ορισμένα από τα μέρη του εξοπλισμού που επιδοτήθηκαν, τα οποία είχαν κλαπεί.
5) Όσον αφορούσε στην προμήθεια της πρώτης ύλης, η αναιρεσείουσα δήλωσε στον έλεγχο ότι χρησιμοποιούσε το γάλα από την κτηνοτροφική εκμετάλλευση ιδιοκτησίας της. Σύμφωνα δε με το ...../5.10.2015 έγγραφο του Τμήματος Κτηνιατρικής η κτηνοτροφική εκμετάλλευση της αναιρεσείουσας ήταν μολυσμένη από βρουκέλλωση.

12. Κατόπιν των ανωτέρω, το Τμήμα Β΄ της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων του ΥΠΑΑΤ, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι από το ως άνω πρακτικό προέκυπταν τα εξής: α. η επένδυση δεν λειτούργησε ποτέ, β. δεν κατείχε κωδικό αριθμό κτηνιατρικής έγκρισης, γ. δεν απασχολούσε το προβλεπόμενο προσωπικό, δ. δεν υπήρχε στις εγκαταστάσεις της ο μηχανολογικός εξοπλισμός και ε. η αναιρεσείουσα δεν παρήγαγε τα προϊόντα για τα οποία επιδοτήθηκε, αλλά περιοριζόταν στο να παστεριώνει γάλα και να το διαθέτει σε επαγγελματίες του χώρου, ενέμεινε στην εισήγησή της προς την ως άνω Πρωτοβάθμια Γνωμοδοτική Επιτροπή περί καταλογισμού της με το συνολικό ποσό της καταβληθείσας χρηματοδότησης. Η εν λόγω Γνωμοδοτική Επιτροπή, με το Πρακτικό της Συν. της 15.12.2015, υιοθέτησε την ως άνω εισήγηση, με την αιτιολογία ότι η επένδυση δεν πληροί τους σκοπούς για τους οποίους επιδοτήθηκε και με την παρατήρηση ότι η υιοθετηθείσα εισήγηση έπρεπε να διορθωθεί, κατά το μέρος που ανέφερε ότι δεν υπήρχε στις εγκαταστάσεις της αναιρεσείουσας ο μηχανολογικός εξοπλισμός, στο ορθό ότι στις εγκαταστάσεις της αναιρεσείουσας υπήρχε μέρος του μηχανολογικού εξοπλισμού. Στη συνέχεια, εκδόθηκε η εκκληθείσα ενώπιον του Τμήματος πράξη, με την οποία καταλογίστηκε η αναιρεσείουσα με το συνολικό ποσό της καταβληθείσας ενίσχυσης, ήτοι το ποσό των 476.718,43 ευρώ, με την αιτιολογία ότι δεν ξεκίνησε την παραγωγική δραστηριότητα και λειτουργία της επιχείρησης για την οποία επιδοτήθηκε, κατά παραβίαση των όρων υπαγωγής στο πρόγραμμα, όπως ορίζονται στο άρθρο 32 παρ. 2 της Κ.Υ.Α. 450/2001.

13. Κατά της ως άνω πράξης ασκήθηκε από την ήδη αναιρεσείουσα έφεση, η οποία έγινε εν μέρει δεκτή με τη 1662/2021 απόφαση του Εβδόμου Τμήματος του Δικαστηρίου, μεταρρυθμίστηκε η καταλογιστική πράξη και περιορίστηκε το ποσό του καταλογισμού στο ήμισυ, δηλαδή στο ποσό των 238.359,215 ευρώ, κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας. Ειδικότερα, το Τμήμα δέχθηκε εν μέρει μόνο τον λόγο περί παραβίασης της εν λόγω αρχής και απέρριψε τους λοιπούς λόγους που αφορούσαν τη νομιμότητα της έκδοσης της καταλογιστικής πράξης, καθώς και τη συνδρομή ανωτέρας βίας λόγω επιζωοτίας του ζωικού κεφαλαίου της κτηνοτροφικής μονάδας της αναιρεσείουσας.

14. Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 «περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία» (L 161), ο οποίος, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 1 του Κανονισμού 1257/1999 (L 160), εφαρμόζεται και στα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης για τη βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας

γεωργικών προϊόντων που στηρίζονται με χρηματοδότηση από το ΕΓΤΠΕ-Π, ορίζει ότι η παρέμβαση του ΕΓΤΠΕ-Π διενεργείται και με τη μορφή επιχειρησιακών προγραμμάτων (άρθρο 9 περ. ε'), τα οποία έχουν επταετή ορίζοντα (άρθρο 14 παρ. 1) και ότι με βάση την αρχή της συνεργασίας (εταιρικής σχέσης) και κατ' εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, η ευθύνη για την υλοποίηση των εντασσόμενων σε επιχειρησιακά προγράμματα επενδυτικών σχεδίων καθώς και ο έλεγχος της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης των κοινοτικών κονδυλίων ανατίθεται κατ' αρχήν στα κράτη μέλη (άρθρο 38), τα οποία και «φέρουν κατά πρώτο λόγο την ευθύνη για τη δίωξη των παρατυπιών, ενεργώντας κατόπιν αποδείξεων για οιαδήποτε μείζονα τροποποίηση επηρεάζει τη φύση ή τους όρους εφαρμογής ή ελέγχου μιας παρέμβασης, και πραγματοποιώντας τις αναγκαίες δημοσιονομικές διορθώσεις» που «συνίστανται σε ολική ή μερική κατάργηση της σχετικής κοινοτικής συμμετοχής» (άρθρο 39 «Δημοσιονομικές διορθώσεις», παρ. 1).

15. Περαιτέρω, στο άρθρο 30 του ίδιου Κανονισμού, με τίτλο «Επιλεξιμότητα», ορίζεται: «1. Οι δαπάνες που συνδέονται με πράξεις είναι επιλέξιμες για συμμετοχή των Ταμείων μόνον εάν οι πράξεις αυτές εντάσσονται στην αφορώμενη παρέμβαση. 2. (...) 3. Οι συναφείς εθνικοί κανόνες εφαρμόζονται στις επιλέξιμες δαπάνες, εκτός εάν η Επιτροπή θεσπίσει, εφόσον χρειαστεί, κοινούς κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών (...) 4. Τα κράτη μέλη βεβαιούνται ότι, μια πράξη διατηρεί το δικαίωμά της στη συμμετοχή των Ταμείων, μόνον εάν, επί διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης της αρμόδιας εθνικής Αρχής ή της διαχειριστικής Αρχής σχετικά με τη συμμετοχή των Ταμείων, η πράξη αυτή δεν υποστεί σημαντική τροποποίηση η οποία: α) να επηρεάζει τη φύση της ή τους όρους πραγματοποίησής της ή να παρέχει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε μια επιχείρηση ή δημόσιο οργανισμό και β) να απορρέει είτε από μεταβολή της φύσης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος μιας υποδομής είτε από τη διακοπή ή τη μετεγκατάσταση μιας παραγωγ[ικ]ής [«productive» στην αγγλική έκδοση] δραστηριότητας. (...) Σε περίπτωση αλλαγής αυτού του είδους, εφαρμόζεται το άρθρο 39».

16. Με τον ως άνω Κανονισμό οργανώθηκε το θεσμικό καθεστώς των χρηματοδοτικών παρεμβάσεων, με τις οποίες επιδιώκονται ορισμένοι στόχοι κατά προτεραιότητα, μεταξύ των οποίων η ανάπτυξη και η διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, ενόψει των γενικότερων στόχων που τίθενται στα άρθρα 158 και 160 της τότε ισχύουσας Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Οι στόχοι αυτοί μπορούν να επιτευχθούν μόνον αν η «πράξη», δηλαδή το χρηματοδοτούμενο έργο όχι απλώς εκτελεστεί σύμφωνα με τους όρους ένταξής του και το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το φυσικό και οικονομικό αντικείμενό του, αλλά και λειτουργήσει πράγματι προς εκπλήρωση του σκοπού, για τον οποίο χρηματοδοτήθηκε (βλ. απόφ. ΔΕΕ της 14ης Νοεμβρίου 2013, Ψ-388/12, Comune de Ancona, σκ. 26, Π.Ε.Κ. της 18^{ης} Οκτωβρίου 2005, T-

60/03 «Regione Siciliana» κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σκ. 82, ΕλΣυν Ολ. 1376/2021 σκ. 8). Για τον λόγο αυτόν, στο άρθρο 30 του Κανονισμού, πέραν της έννοιας της επιλεξιμότητας, σύμφωνα με την οποία οι δαπάνες που συνδέονται με πράξεις είναι επιλέξιμες για συμμετοχή των Ταμείων μόνο υπό τους όρους, υπό τους οποίους οι πράξεις αυτές εντάσσονται στην εκτελούμενη παρέμβαση, θεσπίζεται και η αρχή της διάρκειας της συγχρηματοδοτούμενης πράξης.

17. Σύμφωνα δε με την αρχή της διάρκειας, η επιλεξιμότητα των πράξεων που εκτελεί ο δικαιούχος των κονδυλίων πρέπει να διατηρείται επί ορισμένο χρονικό διάστημα, ώστε οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε περιφερειακές επιχειρήσεις και υποδομές να είναι αποτελεσματικές, να χρησιμοποιούνται ορθώς και να μπορούν να αποσβεστούν σε εύλογο χρονικό διάστημα (βλ. και αιτιολογική σκέψη 41 του Κανονισμού). Σκοπός δηλαδή του νομοθέτη της Ένωσης είναι να διασφαλιστεί ότι κάθε έργο που συγχρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά Ταμεία συνεχίζει, επί ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, να ανταποκρίνεται στις αρχές της υλικής και γεωγραφικής επιλεξιμότητας, οι οποίες προβλέπονται, μεταξύ άλλων, με το άρθρο 30 παρ. 1 του Κανονισμού, καθώς και στους σκοπούς οικονομικής και κοινωνικής συνοχής τους οποίους επιδιώκει η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση (βλ. απόφ. ΔΕΕ της 14^{ης} Νοεμβρίου 2013, C-388/12 «Comune di Ancona», σκ. 27 και 28, ΕλΣυν Ολ. 1202/2024 σκ. 6, 1008/2024 σκ. 8, 1009/2022 σκ. 14). Με τον τρόπο αυτόν αφενός διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της δράσης των Ταμείων και αφετέρου αποφεύγεται η καταστρατήγηση των οικείων διατάξεων, αφού αποτρέπεται ο κίνδυνος χρηματοδότησης έργων τα οποία, αφού εκτελεστούν, παύουν πλέον να εκπληρώνουν τους στόχους, για τους οποίους χορηγήθηκε η χρηματοδότηση. Επιπλέον, εξασφαλίζεται ότι η χρηματοδότηση χορηγείται σε επιχειρήσεις, των οποίων οι φορείς έχουν σοβαρή πρόθεση να συμβάλουν στην εκπλήρωση των επιδιωκόμενων από τον Κανονισμό σκοπών και καθίσταται δυνατή η απόδοση των προσδοκώμενων οικονομικών και κοινωνικών αποτελεσμάτων της εγκρινόμενης κάθε φορά επένδυσης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1009/2022 σκ. 14, 785/2022 σκ. 10, 1376/2021 σκ. 8).

18. Στο πλαίσιο αυτό, οι προϋποθέσεις της αρχής της διάρκειας μίας πράξης για διάστημα πέντε ετών από την έγκριση της χρηματοδοτικής συνδρομής, προκειμένου να διατηρήσει το δικαίωμά της στην ενωσιακή χρηματοδότηση, καθορίζονται αποκλειστικά από την παράγραφο 4 του άρθρου 30 του Κανονισμού 1260/1999, η οποία κατισχύει του εθνικού δικαίου (πρβλ. απόφ. ΔΕΕ της 13ης Ιουλίου 2023, C-313/22, Αχίλλειον Ανώνυμη Ξενοδοχειακή Εταιρεία σκ. 74, της 8ης Μαΐου 2019, C-580/17, Järvelaen σκ. 79-80, 82, βλ. ΕλΣυν Ολ. 1202/2024 σκ. 6, 1008/2024 σκ. 10, 1376/2021 σκ. 8). Τυχόν δε διατάξεις του εθνικού δικαίου που δεν εναρμονίζονται με τα οριζόμενα στον ως άνω Κανονισμό είναι ανεφάρμοστες ως αντίθετες στο ενωσιακό δίκαιο (πρβλ. απόφ. ΔΕΕ της 24ης Ιουνίου 2019, C-573/17, Poplawski σκ. 61, της 27ης Οκτωβρίου 2009 C-115/08,

ČEZ σκ. 138, της 18ης Ιουλίου 2007, C-119/05, Lucchini, σκ. 61, της 9ης Μαρτίου 1978, C-106/77, Simmenthal, σκ. 21 έως 24).

19. Περαιτέρω, ελλείπει ειδικής κανονιστικής ρύθμισης ως προς την έννοια της «παρατυπίας», από το σύνολο των διατάξεων του Κανονισμού 1260/1999, ιδίως εκείνων των άρθρων 38 και 39 αυτού, σε συνδυασμό με τον συναφή νομοθετικό ορισμό του άρθρου 1 παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ) 2988/1995 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 1995 «σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» (ΕΕ L 312), που θέτει τους γενικούς κανόνες για τους ελέγχους και τις κυρώσεις προς προστασία των δημοσιονομικών συμφερόντων της Ένωσης, συνάγεται ότι ως «παρατυπία» νοείται κάθε παράβαση του δικαίου της Ένωσης, αλλά και των διατάξεων του εθνικού δικαίου που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου και διέπουν το συγχρηματοδοτούμενο μέτρο, οι οποίες απορρέουν από πράξεις ή παραλείψεις που τελούν σε αιτιώδη συνάφεια με τη ματαίωση ή τη μη λειτουργικότητα της επιχορηγούμενης πράξης και προκαλούν ή ενδέχεται να προκαλέσουν ζημία στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης (βλ. ΔΕΕ απόφ. της 3ης Σεπτεμβρίου 2014, Baltlanta, C410/13, σκ. 48 και 49, ΕλΣυν Ολ. 1326/2023, σκ. 14, 542/2023, σκ. 30). Στο πλαίσιο αυτό, η υποχρέωση επιστροφής οφέλους, που αποκτήθηκε αδικαιολογήτως μέσω μη σύννομης πρακτικής, δεν συνιστά κύρωση αλλά διοικητικό μέτρο, που επιβάλλεται ως συνέπεια της διαπίστωσης ότι δεν συνέτρεχαν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τη λήψη του, ότι δηλαδή το όφελος αποκτήθηκε χωρίς νόμιμη αιτία (βλ. απόφ. ΔΕΕ της 26.5.2016, C-260/14, Județul Neamț, C-261/14, Județul, Bacău κατά Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, σκ. 48 έως 50, κατ' αναλογία επί του διάδοχου Καν. 1083/2006 απόφ. ΔΕΕ της 1.10.2020, C-743/18, LSEZ SIA Elme Messer Metalurgs κατά Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, σκ. 64, 65, και υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 4.6.2009, Pometon, C-158/08, σκ. 28, της 17.9.2014, Cruz & Companhia, C-341/13, σκ. 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και της 18.12.2014, Somvaio, C-599/13, σκ. 36). Επιπλέον, για την επιβολή του σχετικού διοικητικού μέτρου δεν απαιτείται να αποδεικνύεται η ύπαρξη συγκεκριμένης οικονομικής επίπτωσης. Αρκεί, απλώς, να μην αποκλείεται το ενδεχόμενο να έχει η παράβαση αυτή επιπτώσεις σε βάρος του προϋπολογισμού του οικείου Ταμείου (βλ. απόφ. ΔΕΕ της 1.10.2020, C-743/18, LSEZ SIA «Elme Messer Metalurgs» κατά Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, σκ. 67 πρβλ. απόφ. της 6.12.2017, C-408/16, Compania Naackională de Administrare a Infrastructurii Rutiere, σκ. 60 και 61, Ολ. Ε.Σ. 509/2024). Δοθέντος δε ότι η ανάκτηση εντάσσεται στην κατηγορία των διοικητικών μέτρων που έχουν κατ' αρχήν διορθωτικό και αποκαταστατικό χαρακτήρα και όχι κυρωτικό, η ευθύνη του τελικού αποδέκτη (αχρεωστήτως λαβόντος) προς επιστροφή των παρανόμως εισπραχθέντων ποσών είναι γνήσια αντικειμενική, θεμελιούμενη μόνο στο αντικειμενικό γεγονός της μη συνδρομής των όρων για τη λήψη ή διατήρηση της

χρηματοδότησης (βλ. ΕλΣυν αποφ. Ολ. 336/2021 σκ. 16, 333/2021 σκ. 8Δ, 2119/2020 σκ. 4Δ, 232/2019 σκ. 16, 1791/2018 σκ. 6, 878/2016 σκ. 3).

20. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, που αποτελεί εθνική συνταγματική αρχή (βλ. άρθρο 25 παρ. 1 εδ. γ' του Συντάγματος), αλλά και γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, το διοικητικό μέτρο της ανάκτησης χρηματοδότησης πρέπει να είναι πρόσφορο για την υλοποίηση του επιδιωκόμενου από την οικεία διάταξη σκοπού και να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξή του (βλ. αποφ. ΔΕΕ της 12ης Ιουλίου 2012, C-59/11, «Association Kokopelli κατά Graines Baumaux SAS», σκ. 38, και της 13ης Δεκεμβρίου 2012, C-11/12, «Maatschap L.A. en D.A.B. Langestraat en P. Langestraat-Troost κατά Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie», σκ. 39). Ειδικότερα, όταν η Διοίκηση προβαίνει στη λήψη τέτοιου μέτρου, διαθέτει, δυνάμει του οικείου κανονιστικού πλαισίου, εξουσία εκτίμησης ως προς την έκταση της επιβαλλόμενης ανάκτησης, την οποία πρέπει να ασκεί εντός των ορίων της αρχής της αναλογικότητας (πρβλ. απόφαση ΔΕΕ της 25ης Μαρτίου 2010, C-414/08 P-«Sviluppo Italia Basilicata κατά Επιτροπής», σκέψη 129, και Διάταξη του Δικαστηρίου της 10ης Οκτωβρίου 2012, C-497/11, «Ελληνική Δημοκρατία κατά Επιτροπής» σκ. 63 και 64). Επομένως, κατά την επιβολή του μέτρου ελέγχονται, όπως προβλέπεται στα άρθρα 39 του Καν. 1260/1999 και 2 του Καν. 448/2001, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του Γενικού Κανονισμού 2988/1995, η φύση και η σοβαρότητα της παρατυπίας, ο περιορισμένος ή συστηματικός της χαρακτήρας, ο βαθμός επίδρασης της παρατυπίας στο εν γένει έργο και τους στόχους του, καθώς και οι απώλειες των διατεθέντων πόρων σε συνδυασμό με την οικονομική ζημία την οποία η παρατυπία προκάλεσε ή μπορούσε να προκαλέσει στο οικείο διαρθρωτικό ταμείο και στον εθνικό προϋπολογισμό. Η τήρηση δε της αρχής της αναλογικότητας επιτάσσει την επιβολή του μέτρου κατά τρόπο ώστε τα ποσά της συνδρομής, των οποίων ζητείται η επιστροφή, να μην είναι δυσαναλόγως υψηλά σε σχέση με τις διαπραχθείσες παρατυπίες (βλ. ΕλΣυν Ολ. 272/2025, 932/2024, 1440/2022, 1301/2020, 18/2020, 1818/2014, απόφαση ΔΕΕ της 14.7.2016, Wrocław, C-406/2014, σκ. 48, ΕλΣυν Έβδ. Τμ. 676/2023, 1662/2021, 741/2021, Ι Τμ. 1336/2020).

21. Στο πλαίσιο εφαρμογής του Μέτρου 2.1 του ΕΠΑΑ-ΑΥ 2000-2006 εκδόθηκε, κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων 1 του ν. 1338/1983 (Α' 34) και του 1 παρ. 4 του ν.δ/τος 131/1974 (Α' 220), καθώς και κατ' επίκληση, μεταξύ άλλων, των Κανονισμών 1257/1999 και 1260/1999, η 393393/5188/29.8.2001 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Γεωργίας (Β' 1176) «Καθορισμός διαδικασίας υπαγωγής επενδυτικών σχεδίων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων σε προγράμματα ενίσχυσης για την περίοδο 2000 - 2006 καθώς και της διαδικασίας καταβολής των ενισχύσεων στους δικαιούχους». Οι διατάξεις της ανωτέρω Κ.Υ.Α., ως προς τις υποχρεώσεις και τις συνέπειες από τη μη τήρησή

τους εκ μέρους του λήπτη της ενίσχυσης, διατηρήθηκαν σε ισχύ και μετά την κατάργηση αυτής, λόγω λήξης του οικείου Προγράμματος της προγραμματικής περιόδου 2000-2006 [βλ. άρθρο 16 της Κ.Υ.Α. 4435/144452/20.11.2013 (Β' 3078)]. Η εν λόγω Κ.Υ.Α., όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, μετά την τροποποίησή της με τις 301150/7896/23.10.2002 (Β' 1487), 262437/2340/23.3.2005 (Β' 415) και 325500/8280/23.11.2005 (Β' 1674) όμοιες, όριζε στο άρθρο 2: «1. Ενισχύονται οι επενδύσεις: α) που διευκολύνουν τη βελτίωση και τον εξορθολογισμό της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων και που με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων αυτών (...)), στο άρθρο 16: «1. (...) 4. Το Υπ. Γεωργίας με βάση την καταρχήν έγκριση του επενδυτικού σχεδίου (...) προβαίνει στην οριστική έγκριση των έργων αυτών με απόφαση Υπουργού Γεωργίας, αναλαμβάνοντας δέσμευση για την καταβολή των ενισχύσεων. Στην απόφαση του Υπουργού Γεωργίας προσδιορίζονται επακριβώς: (...) Οι όροι χορήγησης της συνδρομής (...) Η μη τήρηση των όρων χορήγησης της συνδρομής μπορεί να επισύρει την ανάκληση της απόφασης και την κατάπτωση των εγγυητικών επιστολών (...)), στο άρθρο 20: «1. Ο φορέας οφείλει να εκτελέσει την επένδυση σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στην αίτηση - μελέτη που υποβλήθηκε στο Υπ. Γεωργίας και έτυχε έγκρισης (...)), και στο άρθρο 32: «1. (...) 2. Επιχειρήσεις των οποίων επενδυτικά σχέδια έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του παρόντος Μέρους μετά την υπαγωγή τους και μέχρι την παρέλευση πενταετίας από την έκδοση της απόφασης ολοκλήρωσης της επένδυσης, οφείλουν: α) Να τηρούν τους όρους της υπαγωγής (...) γ) Να μη διακόπτουν την παραγωγική δραστηριότητα της επένδυσης, εκτός αν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας, με έγγραφη ενημέρωση εντός ορισμένης προθεσμίας από την επέλευση του λόγου ανωτέρας βίας προς τη Διεύθυνση Προγραμματισμού και Γεωργικών Διαρθρώσεων. Η ανωτέρω προθεσμία δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από τις ενενήντα (90) ημέρες μετά την πρόκληση των φαινομένων που προκάλεσαν την ανωτέρα βία. δ) Να μην παύουν τη λειτουργία της επιχείρησης, εκτός αν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας που προκαλούνται από φυσικά φαινόμενα (...) 7. Α. (...) Β. Εάν ενισχυθείσα επιχείρηση παραβεί τις υποχρεώσεις υπαγωγής μετά τη δημοσίευση της απόφασης ολοκλήρωσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης και εντός του οριζόμενου στην παράγραφο 2 χρονικού περιορισμού, επιστρέφεται το σύνολο ή μέρος της ενίσχυσης (...))».

22. Οι ως άνω διατάξεις του άρθρου 32 παρ. 2 και 7 περ. Β της ως άνω Κ.Υ.Α. του έτους 2001, στο μέτρο που ορίζουν ως χρονικό σημείο έναρξης της κρίσιμης πενταετίας τήρησης των οριζόμενων σε αυτές υποχρεώσεων την ολοκλήρωση της υλοποίησης της επένδυσης, δεν εναρμονίζονται με τις ρυθμίσεις του άρθρου 30 παρ. 4 του Κανονισμού 1260/1999, με τις οποίες καθιερώνεται βραχύτερη δέσμευση, καθόσον ως αφετηρία των πενταετών υποχρεώσεων ορίζεται η έγκριση χορήγησης της ενίσχυσης, και επομένως είναι ανεφάρμοστες κατά τούτο

(βλ. ΕλΣυν Ολ. 1376/2021 σκ. 8, 25). Περαιτέρω, κατά τη διάρκεια της επίμαχης πενταετίας δεν επιτρέπεται η διακοπή της παραγωγικής δραστηριότητας της επένδυσης, εκτός αν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας και υπό τον όρο ότι ο τελικός αποδέκτης ενημερώνει εγγράφως τον τελικό δικαιούχο εντός προθεσμίας όχι μεγαλύτερης των 90 ημερών από την επέλευση του σχετικού λόγου. Η ως άνω διαδικασία αποσκοπούσε στην επίκαιρη προβολή του προβλήματος που παρουσιάστηκε κατά την εκτέλεση του επενδυτικού σχεδίου, ώστε να κριθεί έγκαιρα η δυνατότητα υλοποίησής του με σχετική τροποποίησή του (βλ. άρθρο 22 της Κ.Υ.Α. 450/2001), αλλά και στην αποτροπή της καταχρηστικής χρησιμοποίησής του ως λόγου απαλλαγής του λήπτη της ενίσχυσης από τις υποχρεώσεις του.

23. Με τον πρώτο και τρίτο λόγο της κρινόμενης αίτησης, που εξετάζονται από κοινού, προβάλλεται, κατ' εκτίμηση του περιεχομένου τους, εσφαλμένη ερμηνεία των διατάξεων του Κανονισμού 1260/1999 και του άρθρου 32 παρ. 2 της ως άνω Κ.Υ.Α., διότι το Τμήμα δέχθηκε ότι η μη έγκαιρη έναρξη της παραγωγικής δραστηριότητας της επιχείρησης της αναιρεσεύουσας συνιστούσε παραβίαση των άνω διατάξεων, καίτοι οι διατάξεις αυτές απαγορεύουν είτε τη μεταβίβαση των πάγιων στοιχείων της επένδυσης, είτε τη χρησιμοποίηση αυτών για άλλες δραστηριότητες πλην των προβλεπόμενων. Άλλωστε, κατά τα προβαλλόμενα, παρά τη μη έγκαιρη έναρξη της παραγωγικής δραστηριότητας, δεν παραβιάστηκε το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης και ολοκλήρωσης του έργου, η δε χρηματοδοτούμενη επένδυση, έστω και με καθυστέρηση, λειτούργησε και διατήρησε το σύνολο των παγίων στοιχείων.

24. Οι ανωτέρω λόγοι είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι, καθόσον το Τμήμα ορθώς ερμήνευσε τις κρίσιμες διατάξεις, δεχόμενο ως νόμιμη αιτία έκδοσης της επίδικης καταλογιστικής πράξης τη μη έναρξη της παραγωγικής λειτουργίας της επιχείρησης κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα της πενταετίας (από 18.5.2007 –ημερομηνία έναρξης της πράξης– έως 18.5.2012), κατά το οποίο η αναιρεσεύουσα είχε υποχρέωση να τη θέσει σε λειτουργία σύμφωνα με τον προορισμό της και τους όρους έγκρισης της χρηματοδότησης, όπως επιβάλλεται από το άρθρο 32 παρ. 2 της Κ.Υ.Α., καθώς και τη θεσμοθετηθείσα στο άρθρο 30 του Κανονισμού 1260/1999 αρχή της διάρκειας της οικείας πράξης. Συναφώς, οι λοιποί ισχυρισμοί της αναιρεσεύουσας περί μη μεταβίβασης των πάγιων στοιχείων της επένδυσης και ολοκλήρωσης της ανωτέρω μονάδας δεν ασκούν επιρροή στην κρίση του Τμήματος ως προς τη συνδρομή της ως άνω διαπιστωθείσας παρατυπίας και είναι απορριπτέοι ως αλυσιτελώς προβαλλόμενοι.

25. Με τον επόμενο λόγο της υπό κρίση αίτησης προβάλλεται ότι το Τμήμα προέβη σε εσφαλμένη ερμηνεία της έννοιας της ανωτέρας βίας. Ειδικότερα, η αναιρεσεύουσα επαναλαμβάνει τους ισχυρισμούς που προέβαλε με την έφεσή της, υποστηρίζοντας ότι εσφαλμένα η πληττόμενη απόφαση απέρριψε τον λόγο περί συνδρομής περιστάσεων ανωτέρας βίας, με την αιτιολογία ότι δεν αποδείχτηκε ο

χαρακτήρας της μονάδας παραγωγής γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων ως μονάδας καθετοποιημένης παραγωγής. Ισχυρίζεται δε περαιτέρω ότι η επιδοτηθείσα μονάδα έχει άμεση εξάρτηση με την κτηνοτροφική μονάδα και αυτό προκύπτει και εκ του ότι η αναιρεσείουσα δεν θα είχε επιδοτηθεί αν δεν είχε τη δυνατότητα παραγωγής γάλακτος από δική της κτηνοτροφική μονάδα. Στο πλαίσιο αυτό, προβάλλει ότι δεν ήταν δυνατή η έναρξη παραγωγής στην επιδοτηθείσα μονάδα, αφενός λόγω της επιζωοτίας του ζωικού κεφαλαίου της κτηνοτροφικής της μονάδας, και αφετέρου γιατί δεν είχε τη δυνατότητα να προμηθευτεί γάλα από άλλες κτηνοτροφικές μονάδες, λόγω της έλλειψης τέτοιων μονάδων καθώς και λόγω ανταγωνισμού.

26. Ο λόγος αυτός, κατά το μέρος που πλήττει την ανέλεγκτη αναιρετικά κρίση του Τμήματος σχετικά με την εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού και των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος (βλ. ΕλΣυν Ολ. 565/2024 σκ. 14, 662/2023 σκ. 19, 1298/2022 σκ. 9, 232/2019 σκ. 22 κ.ά.). Περαιτέρω, ορθώς με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση απορρίφθηκαν οι ισχυρισμοί περί συνδρομής λόγων ανωτέρας βίας, με την αιτιολογία ότι η αναιρεσείουσα δεν απέδειξε ότι η επιζωοτία του ζωικού της κεφαλαίου που έπληξε τη διακριτή -από την επιδοτηθείσα- κτηνοτροφική της μονάδα απετέλεσε γεγονός ανωτέρας βίας για τη μη έναρξη λειτουργίας της μονάδας παραγωγής γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων, δοθέντος ότι δεν απέδειξε την επικαλούμενη υποχρέωση να προμηθεύεται πρώτη ύλη αποκλειστικά από την εν λόγω κτηνοτροφική μονάδα, ενώ επιπροσθέτως παρέλειψε να τηρήσει και την προβλεπόμενη διαδικασία προηγούμενης γνωστοποίησης της επικαλούμενης ανωτέρας βίας που επιβάλλει το άρθρο 32 παρ. 2 περ. γ' της Κ.Υ.Α. 450/2001. Ενόψει αυτών και εφόσον δεν αποδείχθηκε η συνδρομή περιστάσεων ανωτέρας βίας, η παντελής έλλειψη παραγωγικής δραστηριότητας κατά το κρίσιμο διάστημα ορθώς κρίθηκε ότι συνιστά παραβίαση των υποχρεώσεών της, για την τήρηση των οποίων άλλωστε η αναιρεσείουσα υπείχε γνήσια αντικειμενική ευθύνη, απορριπτομένων των περί του αντιθέτου ισχυρισμών.

27. Με τον τελευταίο λόγο της υπό κρίση αίτησης προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα εφάρμοσε πλημμελώς την αρχή της αναλογικότητας, καθώς ο καταλογισμός της αναιρεσείουσας με το ποσό των 238.359,215 ευρώ παραπέμπει σε βαρύτατη ποινή σε βάρος της και αντιτίθεται στις διατάξεις του Κανονισμού 1260/1999. Προβάλλει δε ότι το Τμήμα όφειλε είτε να άρει τον καταλογισμό είτε να τον περιορίσει στο ποσό των 3.000 ευρώ, στο οποίο αντιστοιχούσε η αξία του εξοπλισμού που έλειπε κατά τον χρόνο διενέργειας του ελέγχου.

28. Το Τμήμα, κατά την εξέταση του προβληθέντος ενώπιον του λόγου περί παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας, προέβη σε εν μέρει αποδοχή αυτού και περιορίσε το ποσό του καταλογισμού κατά το ήμισυ, ήτοι στο ποσό των 238.359,215 ευρώ, κατ' εφαρμογή της εν λόγω αρχής, αφού συνεκτίμησε ότι: 1) η εξέταση της νομιμότητας του επίδικου καταλογισμού αφορούσε μόνο το ως άνω

οριοθετηθέν χρονικό διάστημα (18.5.2007 έως 18.5.2012), μη λαμβανομένων υπ' όψιν των κρίσεων του ελέγχου που αφορούσαν σε μεταγενέστερο χρονικό διάστημα, 2) η επίδικη μονάδα ολοκληρώθηκε κατά τον χρόνο έκδοσης της ...../23.4.2010 απόφασης έγκρισης καταβολής της Β' τελικής δόσης και, ως εκ τούτου, ο κρίσιμος χρόνος μη λειτουργίας της επίδικης μονάδας εκτεινόταν από 23.4.2010 έως 18.5.2012, και ότι 3) η επίδικη μονάδα λειτούργησε από τον Αύγουστο του 2015.

29. Με τα δεδομένα αυτά, ο ισχυρισμός περί πλημμελούς εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας είναι απορριπτέος, δοθέντος ότι το Τμήμα, κατά την εξέτασή της, έλαβε υπόψη και στάθμισε τα ως άνω κριτήρια, προβαίνοντας ακολούθως σε επιμέτρηση του καταλογιστέου ποσού στο αναγκαίο κατά την κρίση του μέτρο και μείωση αυτού σε ποσοστό 50%, χωρίς, σε κάθε περίπτωση, να καταλείπεται περιθώριο για περαιτέρω μείωση, κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, ενόψει της σοβαρότητας και της φύσης της διαπιστωθείσας παρατυπίας, η οποία συνίσταται στην παραβίαση της θεμελιώδους υποχρέωσης της αναιρεσείουσας να προβεί, μετά την υλική πραγματοποίηση της επένδυσης, στην παραγωγική λειτουργία αυτής, με αποτέλεσμα την παραβίαση ουσιώδους όρου διατήρησης της ενίσχυσης και της θεσμοθετηθείσας αρχής της διάρκειας της οικείας πράξης, συνεπεία της οποίας η επίδικη ανάκτηση συνιστά μέτρο αποκαταστατικού και όχι κυρωτικού χαρακτήρα.

30. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, η υπό κρίση αίτηση αναίρεσης πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της και να διαταχθεί η κατάπτωση του κατατεθέντος παραβόλου υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την αίτηση αναίρεσης.

Διατάσσει την κατάπτωση του κατατεθέντος παραβόλου υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε σε τηλεδιάσκεψη στις .....

Η ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΜΑΡΙΑ ΒΛΑΧΑΚΗ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΟΥΤΣΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΑΛΑ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στις 7 Ιανουαρίου 2026 (βλ. πρακτικό δημοσίευσης με όμοια ημερομηνία).

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΑΛΑ